NOI CONSIDERAŢII PRIVITOARE LA CASTRUL ROMAN DE LA MICIA

Octavian Floca — Liviu Mărghitan

Castrul roman de la Micia reprezintă un obiectiv militar de seamă în rîndul fortificaţiilor din sistemul de apărare al Daciei dinspre vest, a cărui misiune strategică era aceea de a închide şi apăra importanta cale de pătrundere a văii Mureşului spre interiorul provinciei, precum şi acela de a asigura paza ţinutului aurifer din Munţii Apuseni[1]. Este situat în lunca Mureşului în hotarul actualei comune Veţel, pe un platou mai ridicat decît terenul înconjurător — cuprins în aria largă a teritoriului mărginit la nord de apa Mureşului, la est de localitatea Mintia, la sud de satele Herepeia şi Veţel, iar spre vest de un larg cot al Mureşului de la marginea de est a comunei Brănişca.

Părţii de sud a castrului i se suprapune termocentrala Deva — Mintia acum în construcţie.

Castrul şi aşezarea civilă de la Micia au fost semnalate ca vestigii romane încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea[2].

Cercetări sistematice, ştiinţific concepute, au fost efectuate la Micia, doar în anii 1929—1930, datorită prof. C. Daicoviciu, mulţumită cărora s-a putut intra în posesia unor date certe. În ce priveşte castrul, pe baza unor observaţii riguroase de suprafaţă şi a unei secţiuni de mari proporţii, executată pe latura de nord a acestuia s-a stabilit, locul şi poziţia lagărului, structura zidului de incintă şi lucrările exterioare ale acestuia. Pe baza cercetărilor epigrafice au fost sesizate cu acel prilej şi unităţi militare care au alcătuit garnizoana castrului în timpul existenţei sale.

Întrerupte un interval de timp îndelungat, investigaţiile, împreunate cu săpături au fost reluate în vara anilor 1966, continuînd şi în prezent[3].

---

[1] C. Daicoviciu, *Micia I, Cercetări asupra castrului*, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice*, secţia pentru Transilvania. III, 1930—1931, p. 1—43; V. Christescu, *Istoria militară a Daciei romane*, Bucureşti, 1937, p. 133 şi urm.; *Istoria României*, vol. I, Bucureşti, 1960, indice Micia şi Veţel; D. Tudor, *Oraşe, tîrguri şi sate în Dacia romană*, Bucureşti, 1968, p. 120 şi urm.

[2] Bibliografia asupra acestei aşezări, vezi: C. Daicoviciu, *op. cit.*, p. 1; D. Tudor, *op. cit.*, p. 128—129.

[3] La îndrumarea acad. prof. C. Daicoviciu, colectivul care participă la aceste cercetări a fost format din: autorii acestui articol, din partea Muzeului din Deva, Lucia Teposu, Ştefan Ferenczi, Valentin Vasiliev de la Institutul Arheologic din Cluj.

În cele ce urmează expunem rezultatele noi obţinute în această direcţie, pe care cercetări viitoare le vor completa pînă la deplina cunoaştere a acestui atît de amplu şi important obiectiv de pe cursul mijlociu al Mureşului (Fig. 1)

Forma şi mărimea castrului

Cu toate că din elementele construcţiei de odinioară nu se mai vede nimic la suprafaţă, forma, orientarea şi mărimea castrului au putut fi constatate cu destulă uşurinţă, prin ridicătura de pămînt care indica cele patru laturi ale fortificaţiei. Ceea ce se distinge la suprafaţă, este traseul zidurilor propriu-zise, căci lucrările exterioare ale acestora (şanţuri, berma etc.) nu se mai pot observa peste tot datorită nivelării continue a terenului în urma lucrărilor agricole.

Toate cercetările pentru stabilirea dimensiunilor castrului s-au făcut, pînă în prezent, pe baza unor măsurători de suprafaţă. Ele au avut în vedere punctele cele mai ridicate de pămînt ce marchează zidurile de incintă, fapt care s-a dovedit exact în urma săpăturilor făcute şi cu prilejul măsurării altor castre[4]. Astfel, dimensiunile laturilor de E şi de V au fost fixate ca avînd aproximativ 360 m, iar celelalte două paralele, de N şi de S, circa 180 m. S-ar putea ca noi măsurători, efectuate pe baza zidurilor degajate, să indice o mică diferenţă faţă de calculele executate la suprafaţă, dar această diferenţă minimă, dacă s-ar ivi, nu poate avea vreo importanţă sub nici un aspect. În tot cazul, săpături şi măsurători ulterioare vor putea confirma doar exactitatea dimensiunilor laturilor mici ale castrului. În ce priveşte, însă, celelalte două laturi, de E şi de V, acest lucru nu va mai fi posibil, datorită împrejurării că jumătatea de sud a castrului, inclusiv latura de aici, aşa cum s-a arătat mai sus, a fost total distrusă cu prilejul construirii în anul 1967 a unor lucrări pendinte de termocentrala electrică care, după cum s-a menţionat, s-a suprapus aşezării antice.

Forma castrului — cu laturile de 360×180 m — este, prin urmare aceia a unui patrulater cu laturile neegale. Orientarea laturilor lungi este în direcţia sud-nord, cu o mică deviere spre NV, respectiv SE (Fig. 1).

Avînd în vedere dimensiunile laturilor care formează incinta castrului, aria suprafeţei închisă în interiorul lor este de 64.800 m². Comparat cu alte castre din Dacia—Căşei[5], 27.225 m², Bologa 24.684 m², Bucium—Orăştioara 15.799 m², Unguraş[6] 13.971 m² etc., cel de la Micia[7] se încadrează între lagărele de mari dimensiuni ale unităţilor militare auxiliare din Dacia, urmînd în dată după castrele de legiuni, putînd adăposti concomitent pînă la trei formaţii auxiliare.

Cercetări sistematice în interior nu s-au făcut pînă în prezent, doar cu prilejul construirii unei şosele, aparţinătoare obiectivului industrial amintit, s-a investigat o făşie lată de 16 m paralelă cu latura de sud a fortificaţiei (Fig. 1).

---

[4] M. Macrea, *Castrul roman de la Bologa*, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, secţia pentru Transilvania*, IV (1932—1938), Cluj, 1938, p. 204.

[5] Em. Panaitescu, *Castrul roman de la Căşei*, în *Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, secţia pentru Transilvania*, anul 1929, Cluj, 1930, p. 1.

[6] C. Daicoviciu, *op. cit.*, p. 7, nota 6; M, Macrea, *op. cit.*, p. 204,

[7] Vezi şi profilul secţiunii din Micia I,

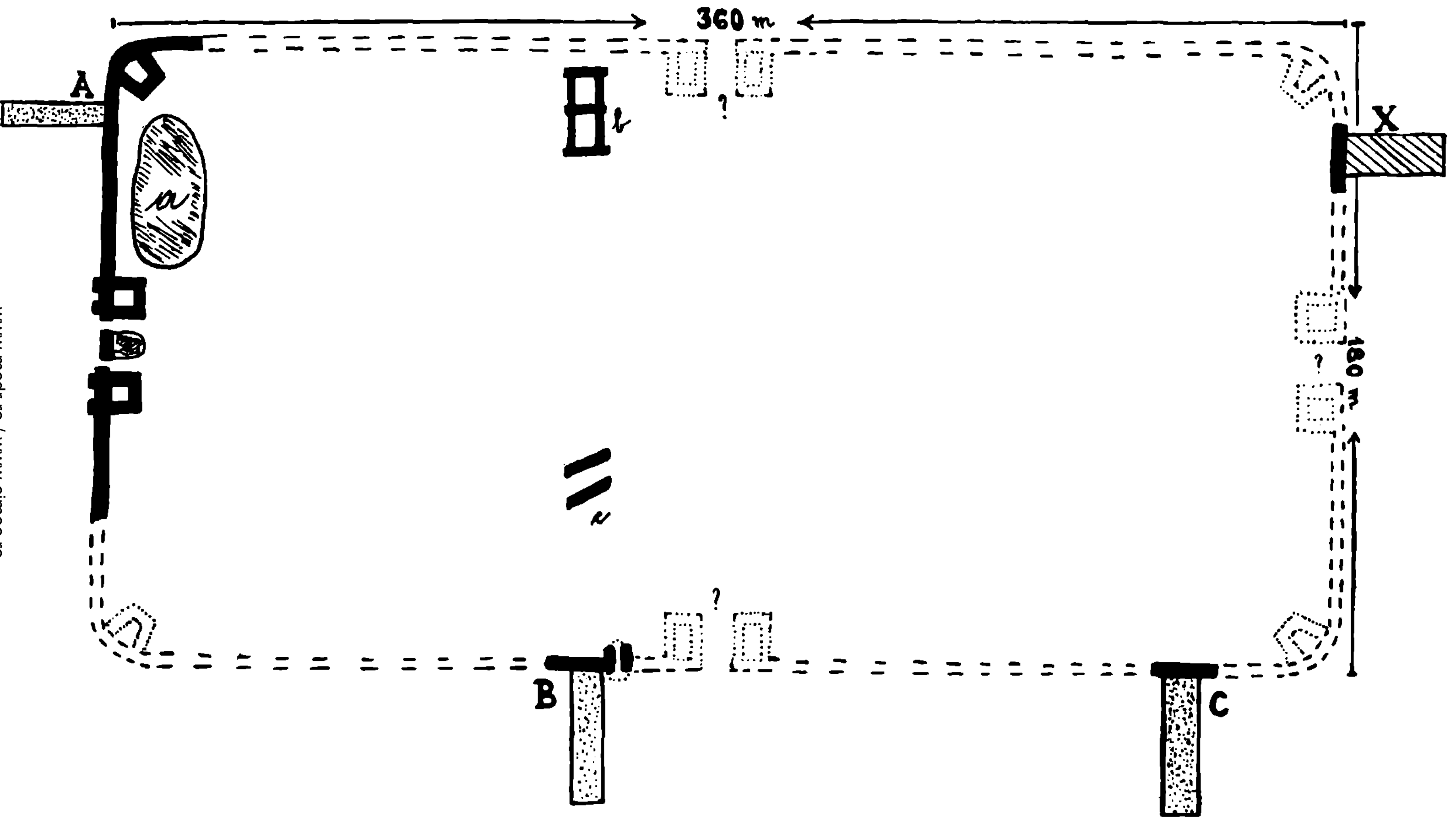

FIG. 1. PLANUL CASTRULUI

Săpăturile din 1967 şi 1968

Săpăturile din vara anilor 1967 şi 1968 au fost efectuate în mai multe puncte. S-a procedat la degajarea laturii de sud a castrului, cu excepţia sectorului de est a acesteia şi a turnului de SE (porţiune distrusă în cursul timpului datorită unor împrejurări care ne sînt străine), a turnului din colţul de SV, s-au executat trei secţiuni de mari proporţii la exterior, perpendiculare una pe latura de sud şi două pe cea de est şi a fost degajată o canalizare de-a dreptul monumentală, cam pe la mijlocul aceleiaşi laturi de est.

Săpăturile de pe latura de sud au avut ca scop cercetarea şi cunoaşterea incintei fortificate a castrului, în primul rînd a lucrărilor exterioare de apărare şi a zidului propriu-zis de piatră.

Ţinem să menţionăm că cercetările pe latura de sud a castrului s-au desfăşurat în condiţii deosebit de grele, datorită ritmului alert de construire a termocentralei, ale cărei lucrări se suprapuneau săpăturilor arheologice, neacordînd, pe măsura necesarului, răgazul solicitat de investigaţii complete. Datorită lucrărilor acestei construcţii industriale, partea sudică a castrului a şi dispărut, de altfel, odată cu ridicarea edificiilor industriale.

Elementele sistemului exterior de apărare

Lucrările externe de apărare au fost stabilite pe baza mai multor secţiuni executate de-a curmezişul, pe trei din laturile castrului (una făcută cu ocazia cercetărilor din anii 1929—1930 pe latura de nord (Fig. 1 x), două pe latura de est (Fig. 1 B şi C) şi una pe cea de sud (Fig. 1 A), practicate în urma lucrărilor din 1967—1968) şi ale căror profile (Fig. 2—3), sînt deosebit de lămuritoare. Din citirea acestora rezultă că lagărul a avut o fază mai veche din pămînt (despre care va fi vorba mai jos), urmată apoi de castrul din piatră, construit în acelaşi loc.

Considerăm utile cîteva observaţii speciale asupra secţiunii a doua de pe latura de est (Fig. 1 B), datorită faptului că, pe lîngă elementele comune tuturor celor trei secţiuni, a dat la iveală un element structiv al zidului, o cărămidă ştampilată şi o monedă. A fost surprinsă şi aici berma lată de 1,90 m, de la care cobora panta mai scurtă (cea dinspre zidul de incintă), ce acoperea şanţul castrului de pămînt. Între fragmentele de pietre căzute în groapa şanţului s-a găsit o cărămidă de boltă (43×31×7; 4 cm), purtînd ştampila Legiunii a XIII-a Gemina (Fig. 4 a). Textul ştampilei, aşezat pe două rînduri, e încadrat de un chenar dreptunghiular (14,5×4,5 cm). Literele din şirul superior, LEG (io) XIII G E(mina) sînt precedate de un ornament vegetal. Rîndul inferior face menţiunea meşterului cărămidar IV (lius) DEIOTARV(S), antroponim atestat pentru prima oară la Micia[8]. Din stratul cultivabil actual a ieşit la iveală un denar de la Antoninus Pius.

În apropierea colţului de nord-est, secţiunea (C) trasată prin şanţul de apărare este asemănătoare cu cea descrisă mai sus. O redăm doar în desen pentru precizarea elementelor de detaliu ale secţiunii precedente.

---

[8] L. M ă r g h i t a n, *Cărămizi ale Legiunii a XIII — Gemina recent descoperite*, în *Revista Muzeelor*, nr. 5, 1968, p. 448.

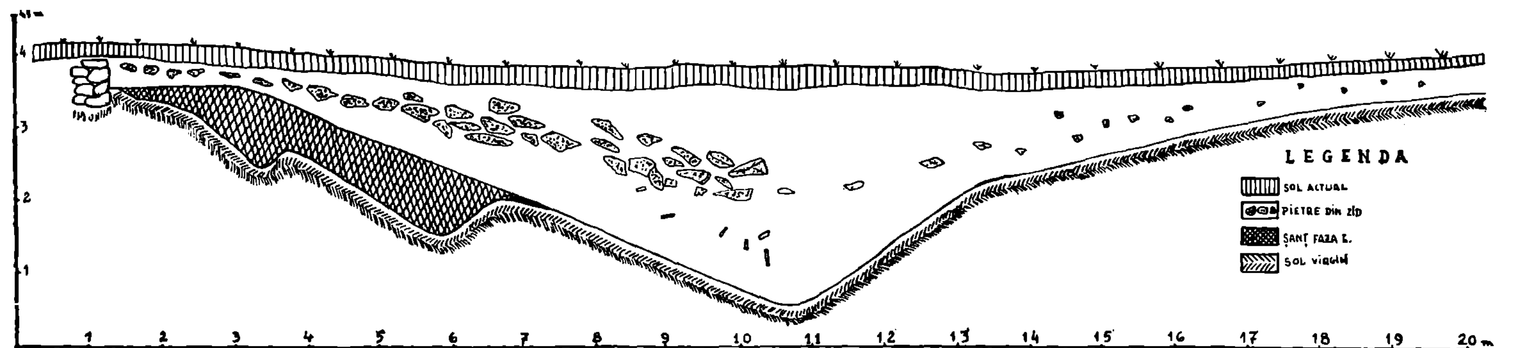

FIG. 2. PROFILUL SECŢIUNII A, DE PE LATURA DE SUD

LEGENDA
SOL ACTUAL
DEPUNERE LENTĂ
DĂRÎMĂTURI DIN ZID
STRAT DE PIETRE
MÎL
ŞANŢ FAZA I.
SOL VIRGIN
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 m

FIG. 3. PROFILUL SECŢIUNII C, DE PE LATURA DE EST

Menționăm că în săpătură, pe zid și la exteriorul acestuia au fost aflate o serie de blocuri de piatră din andezit, fasonate special, a căror destinație este greu de precizat, întrucît ele nu au fost surprinse „in situ" (Fig. 5).

a)

b)

c)

FIG. 4. CĂRĂMIZI ȘTAMPILATE

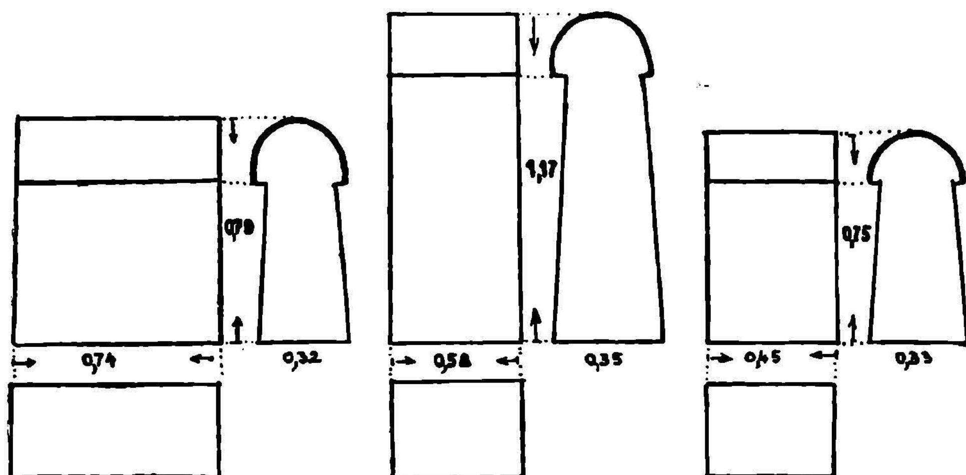
Zidul de incintă

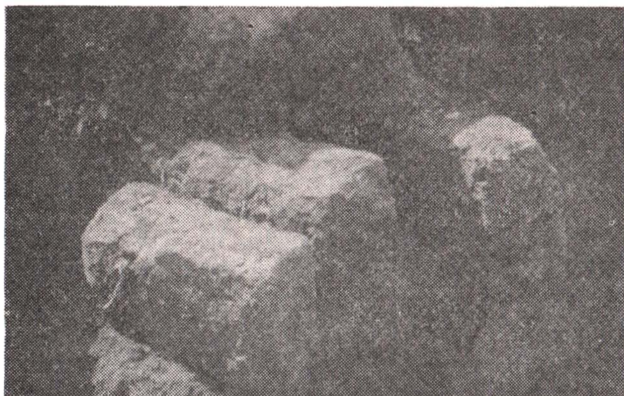
Din zidul propriu-zis al castrului au fost dezgropate: a) parțial latura de sud, între colțul de sud-vest și poartă, și, în continuare, spre est aceeași laturе, pe o lungime de 5 m; b) extremitatea de nord a laturii de est pe o lungime de circa 12 m și c) porțiuni de aproximativ doi metri la capătul secțiunilor efectuate transversal pe zidul de incintă pentru cunoașterea lucrărilor exterioare de apărare ale castrului.

Zidul de incintă al laturii de sud are o grosime de 2,10 m cu înălțimea păstrată de 0,50—1 m. E format din bolovani de piatră locală legată cu mortar, în majoritate piatră de rîu și, într-o măsură mai mică, piatră de stîncă (șist cristalin). Pietrele deși informe prin așezarea lor cu grijе în zid, cu părțile mai puțin colțuroase și informe spre exterior, au dat fețelor acestui *opus incertum* un aspect regulat.

Zidul dezvelit formează mai mult fundamentul construcției. Din partea de suprafață a acestuia, construit la exterior din blocuri mari fasonate de augit — andezit roșcat, în tehnica *opus quadratum,* nu s-a păstrat, *in situ,* pe această latură nimic Cîteva blocuri răsturnate în afara zidului

FIG. 5. BLOCURI DE PIATRĂ DIN ZIDUL CASTRULUI

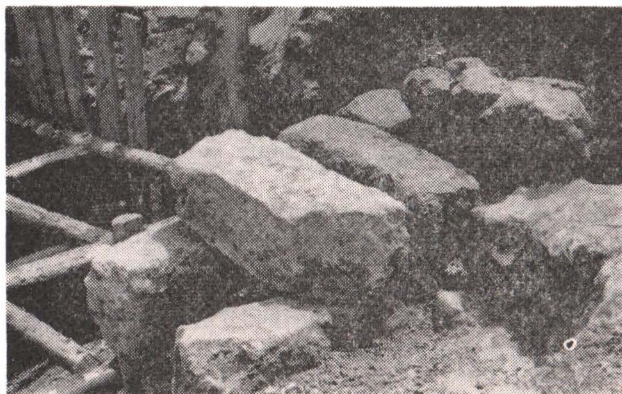

FIG. 6. CANAL SUB ZIDUL CASTRULUI

marchează structura lui de odinioară.

Urmărind spre nord fața internă și externă, de la poartă și pînă la colțul de sud-vest, s-a constatat că pe această latură nu au existat turnuri intermediare în sensul castrului de la Cășei[9] sau „contraforturi" ca la cele de la Arcidava[10] și de la Cășei, bunăoară. Observația poate fi valabilă și pentru celelalte laturi ale castrului de la Micia.

Urmărind zidul pe fața exterioară a zidului estic din incintă, s-a descoperit un element structiv al castrului, neatestat pînă în stadiul actual al cercetărilor la vreun alt lagăr militar din Dacia romană. Este vorba de un canal zidit din 11 blocuri paralelipipedice de augit — andezit provenite din cariera de la Uroi (Simeria), avînd lungimea de 2,55 m (Fig. 6). Peste canal a fost clădit zidul fortificației de care era prins printr-un strat de mortar gros de 25 cm. Deschizătura canalului, avea dimensiunile de 70 × 40 cm, iar pentru a nu permite intrarea și ieșirea, ca a fost barată prin doi drugi de fier cu secțiunea de 4×4 cm, prinși vertical în lăcașuri special tăiate în piatră.

Considerăm că destinația acestui canal era aceea de scurgere a apei din interiorul incintei lagărului spre exterior. Apa provenea aici fie din ploi, fie pe urma uzului gospodăresc al garnizoanei.

În secțiunea de urmărire a zidului de sud, trasată de cele două fețe ale sale, lată de 0,60 m, nu s-au găsit decît slabe resturi ceramice. Lipsa de inventar se datorează împrejurării că secțiunea efectuată pentru cunoașterea zidului se afla, pe cea mai mare parte a traseului, sub nivelul antic de călcare.

Acest fapt a împiedicat și observarea mai de aproape a construcției în interior.

---

[9] Em. Panaitescu, *op. cit.*, plan castru.

[10] Gr. Florescu, *Le champ romain de Arcidava (Vărădia)*, în *Istros*, 1, 1934, p. 65.

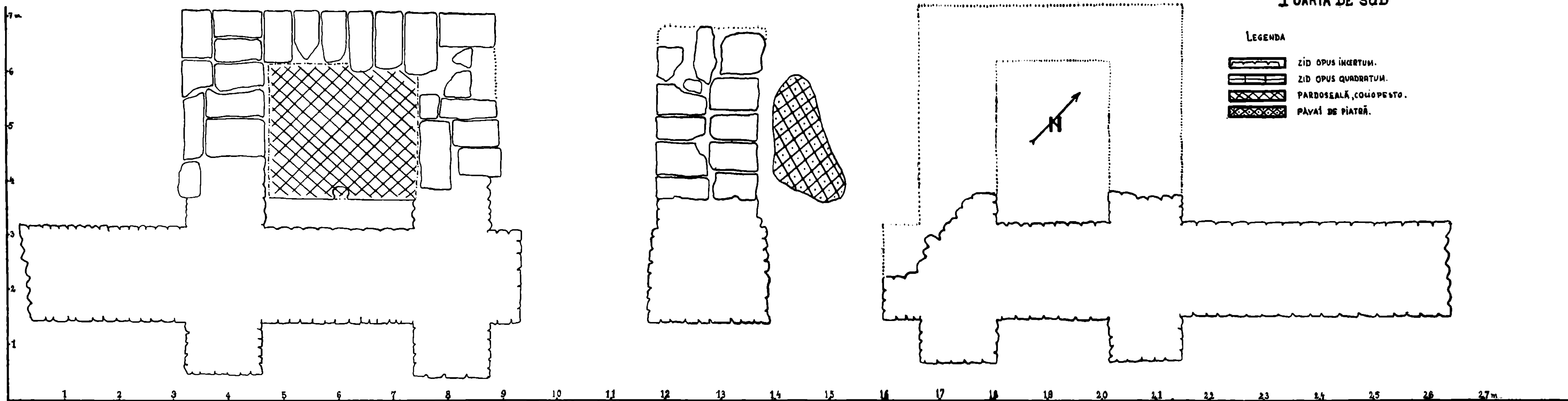
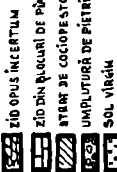

FIG. 7. POARTA DE SUD

POARTA DE SUD

SECȚIUNE TRANSVERSALĂ PRIN BASTIOANE ȘI PRIN INTRĂRI

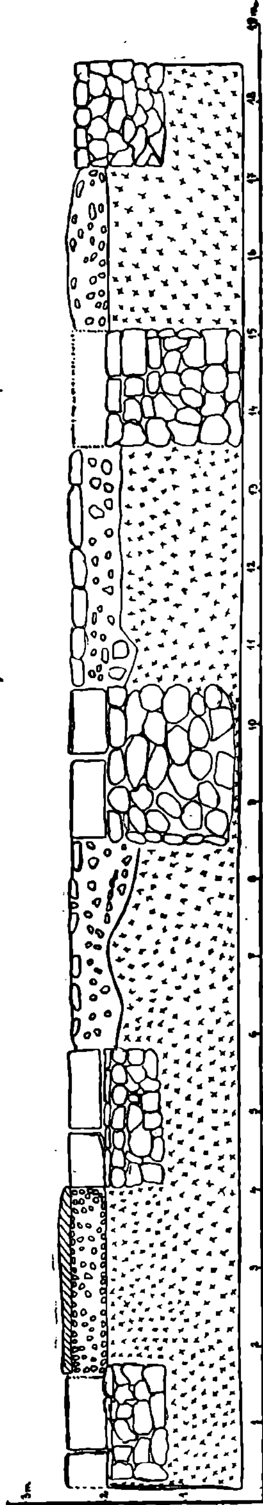

FIG. 8. POARTA DE SUD

Poarta de sud cu turnurile

Cu prilejul lucrărilor de dezvelire a zidului de incintă al laturii de sud, urmărit de noi în direcția V-E, cam la mijlocul acestuia, s-a dat peste una din porțile castrului, poarta de sud, flancată în interior de două turnuri inegale ca dimensiuni (Fig. 7 și 8).

Dintre cele două turnuri mai bine păstrate e cel care mărginește intrarea dinspre vest. Zidurile de închidere ale turnurilor sînt construite în partea din jos în *opus incertum,* cu păstrarea în partea superioară, pe laturile de V, N și E și a blocurilor fasonate în piatră de augit — andezit, de dimensiuni mari (120 × 60; 80 × × 45; 100 × 32). Latura dinspre sud e formată din însuși zidul de incintă al castrului. Lățimea zidurilor este de 2,10 m latura de sud (zidul castrului) și de 1,70 m celelalte trei laturi. Turnul se retrage spre interiorul castrului cu 4 m.

O secțiune executată în interiorul turnului ne-a dat următoarea stratigrafie: jos pămînt virgin, umplutură de piatră și mortar, peste care urmează un strat gros, pînă la 10 cm. de *cocciopesto*“ cu suprafața îngrijit tratată. Nivelul de călcare al stratului de „cocciopesto“ se ridică ușor deasupra suprafeței blocurilor rămase pe cele trei laturi, pe care bine înțeles că urma un alt rînd de blocuri (Fig. 8).

În săpătură s-a mai constatat că temelia zidului lucrat în sistemul *opus incertum* (care este similar cu fundamentul zidului de incintă) în partea de sus a fost nivelat cu lespezi de piatră prinse în mortar, peste care s-au așezat blocurile de augit — andezit. Ni-

velarea s-a făcut în scopul obţinerii unei suprafeţe orizontale, potrivite pentru aşezarea plăcilor de piatră.

La exteriorul zidului de incintă, corespunzător celui lateral de vest şi de est al turnului, se află două ieşinduri de 0,90 m în formă de „contraforţi", care aveau probabil însă un rost legat de apărarea porţii.

Turnul de est, este mai slab păstrat de cît cel de vest. S-a menţinut în aceleaşi condiţii ca la cel precedent doar latura de sud a construcţiei, de fapt zidul de incintă al castrului (care alcătuieşte această latură) cu cei doi „contraforţi" şi temeliile destul de slabe clădite în *opus incertum* ale celorlalte trei laturi (de V, N, E). Din blocurile de piatră suprapuse părţii inferioare a zidului ca şi din vatra de călcare din interior nu s-a mai păstrat nimic la acest turn.

Relatăm că nici în cazul primului turn (de vest) al porţii, nici în al acestuia din urmă, nu s-a putut constata vreo intrare; nici nu era posibil, aşa ceva din cauza păstrării zidurilor de încadrare a turnurilor doar pînă la nivelul vetrei de călcare a acestora, şi nu mai sus unde puteau fi porţile.

În mijlocul porţii se afla un zid masiv din piatră, format jos dintr-o substrucţie clădită (ca şi zidurile turnurilor) în partea inferioară în *opus incertum,* peste care urmau blocuri mari de piatră fasonată din acelaşi augit — andezit. Capătul sudic al acestuia este legat de zidul de incintă al castrului, existent doar pe lăţimea zidului despărţitor şi întrerupt în restul spaţiului din faţa intrării (Fig. 7). Lungimea zidului este de 4 m lăţime de 2,20 m, cu înălţimea păstrată cam la acelaşi nivel cu aceea a turnului vestic de poartă mai bine conservat decît cel de est. În tot cazul înălţimea lui, chiar în forma rămasă, se ridică peste suprafaţa de călcare antică.

Deschiderea porţii între acest zid şi turnul de vest, respectiv de est, este de 1,90 m.

Faptul că această substrucţie e construită după acelaşi sistem cu cel al turnurilor de poartă, din complexul cărora face parte, că el se leagă organic de zidul castrului, cît şi împrejurarea că se ridică deasupra vetrei de acces a porţii ne permite să tragem următoarele concluzii: a) zidul a fost construit o dată cu castrul de piatră, b) nu face parte dintr-o construcţie anterioară fazei ultime a lagărului (cum a fost socotit zidul analog de la una din porţile castrului de la Bologa bunăoară[11], căci în acest caz el s-ar afla sub nivelul terenului de intrare a porţii şi c) el se încadrează ca destinaţie şi datare cronologică în ansamblul general al porţii.

În ce priveşte rostul unei asemenea, construcţii în mijlocul porţii, divizînd-o în două — sistem întîlnit şi la Vărădia (Arcidava)[12], e dificil să ne exprimăm cu certitudine. Rămîn totuşi, considerăm, două ipoteze. Un asemenea zid a putut fi utilizat la susţinerea sus, deasupra porţii, a unui sistem de platforme de luptă pentru mărirea spaţiului apărătorilor într-un punct atît de vulnerabil ca cel al intrărilor, sau poate că, prin acest zid trasat de-a lungul porţii s-a urmărit bararea accesului inamicului, în caz de pericol, cu maşini de război, spre interiorul lagărului.

---

[11] M. Macrea, *op. cit.*, p. 217.

[12] Gr. Florescu, *op. cit.*, p. 63.

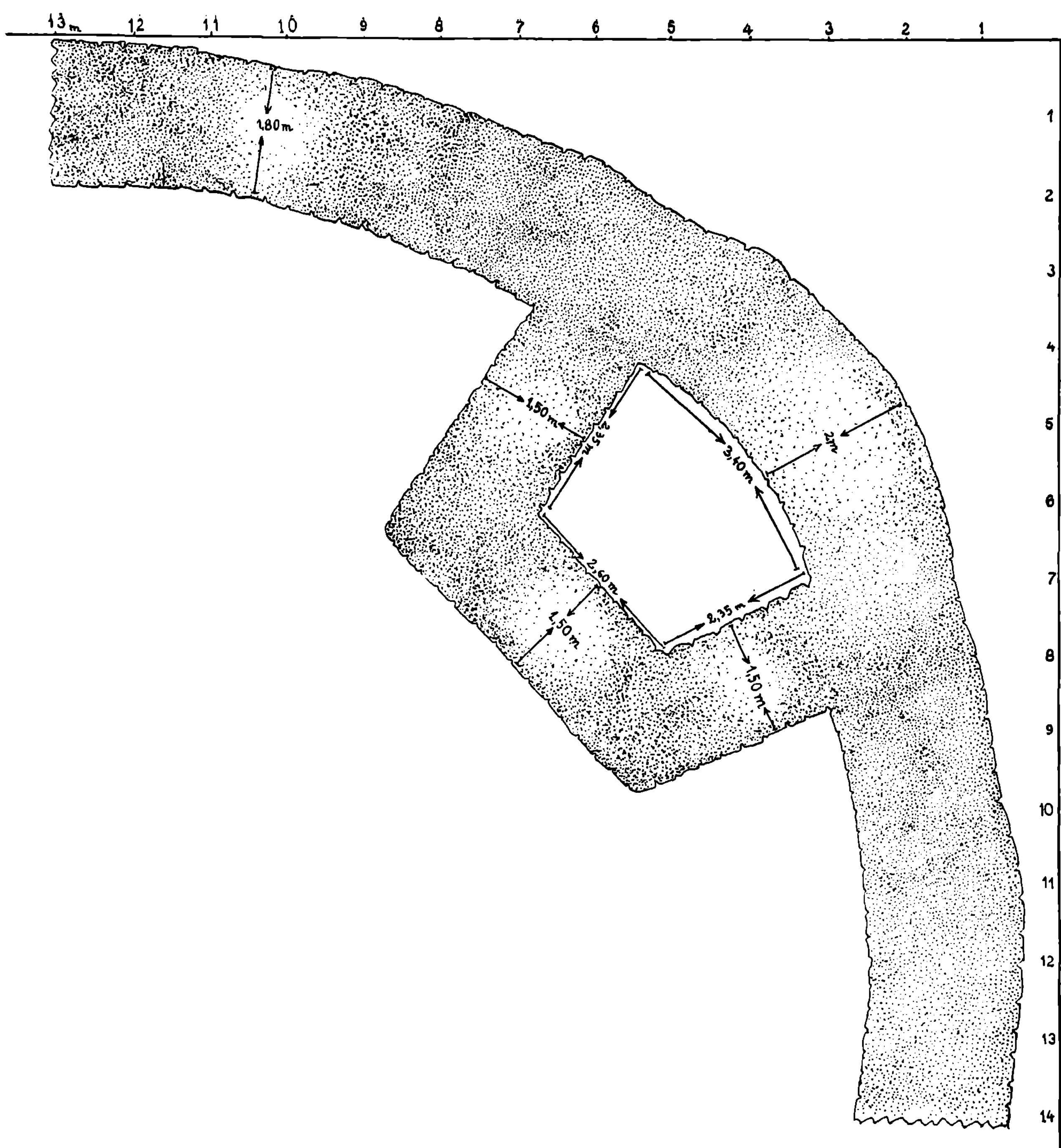

FIG. 9. COLȚUL DE SUD—VEST CU TURNUL

Considerăm că această poartă cu dublă intrare, prin analogia cu cea de la castrul de la Vărădia, susţinută şi prin topografia locului şi orientarea lagărului, a putut fi *poarta praetoria*[13].

Înainte de a încheia descrierea porţii, mai e de relatat că la cele două aripi ale intrării accesul spre interior — cu nivelul superior cu ceva mai jos de rîndurile de blocuri de andezit — era pietruit. Acest lucru s-a observat mai ales la intrarea dinspre turnul de est. S-ar putea ca pietrele păstrate la drumul de intrare să fi format o substrucţie şi o nivelare peste care în original să se fi aflat un pavaj din lespezi fasonate.

În ce priveşte inventarul de obiecte aflate în zona porţii — avînd în vedere adîncimea mică faţă de suprafaţa actuală a terenului — este relativ sărac. Pe lîngă ceramică obişnuită romană întîlnită la Micia s-au aflat fierărie (cuie, piroane) precum şi un vîrf de lance.

Turnul din colţul de sud-vest

Dintre cele două turnuri de colţ, existente în forma originală a castrului, la cele două extremităţi ale laturii de sud, s-a păstrat doar cel din colţul de sud-vest (Fig. 9).

Ca şi în alte cazuri la castrele romane din Dacia, sau din alte provincii, colţurile castrului de la Micia sînt rotunjite spre exterior. Forma generală a turnului este aceea a unui trapez, formă întîlnită şi la castrele de la Bologa, Căşei, Vărădia, Răcari[14] etc. Latura externă a acestuia o formează însuşi zidul castrului construit în arc, şi avînd grosimea acestuia. Grosimea celorlalţi trei pereţi de 1,50 m. Lungimea celor doi pereţi laterali măsuraţi în interior este de 2,35 m, celui din fund de 2,60 m, iar latura de pe arcul de cerc, care formează al patrulea perete al trapezului, este de 3,40 m.

Ca şi la turnurile de poartă, nici la acesta nu s-a aflat uşa spre interior.

Cercetări în interiorul castrului

Cu prilejul unor lucrări de escavaţie executate în cadrul construirii termocentralei, la cca. 10—15 m de latura de sud, au fost constatate temeliile mai multor ziduri de piatră ale unor construcţii interioare şi pavaj ale acestora, avînd direcţia perpendiculară spre latura castrului (Fig. 1), bineînţeles fără să ajungă pînă la acesta. Şi de data aceasta construcţiile respective nu au putut fi observate mai de aproape pe bază de săpături arheologice, din cauza lucrărilor termocentralei care au şi nimicit aproape jumătate din partea de sud a lagărului. Este important de amintit că în acest loc în asociaţie cu ceramica romană (Fig. 10) s-au găsit şi pregnante fragmente de vase dacice, între care şi specifica ceaşcă dacică (Fig. 11), material autohton atestat şi cu prilejul cercetărilor din

---

13 Idem.

14 V. Cristescu, *op. cit.*, p. 143.

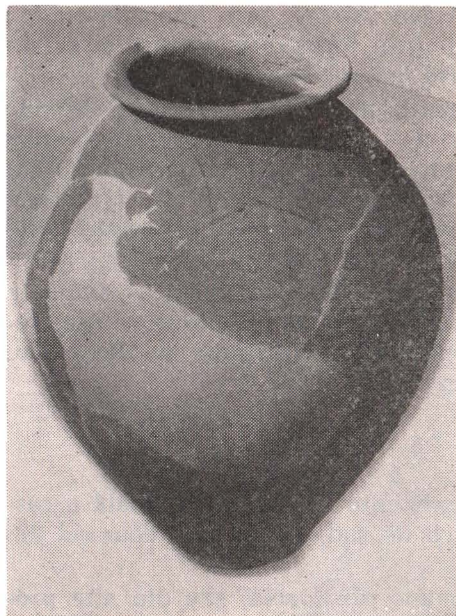

FIG. 10. VAS DIN INTERIORUL CASTRULUI

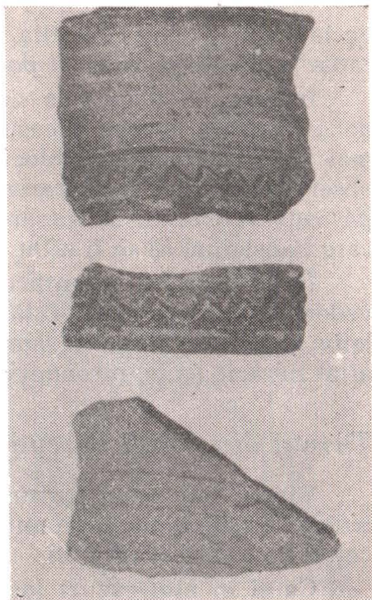

FIG. 11. CERAMICĂ DACICĂ DIN CASTRU

1929[15]. Cercetări sumare s-au putut face, după cum s-a arătat mai sus, doar la zidul de incintă de sud, la poarta de pe această latură şi la unul din turnurile de colţ, cel de sud-vest.

În interiorul lagărului a mai fost observată o fîşie de teren lată de 15 m, datorită tăierii unei căi rutiere pentru obiectivul industrial amintit. Porţiunea cercetată, nu a putut fi amplificată în funcţie de dimensiunile vestigiilor apărute. Aici, au fost depistate în trei locuri urme ale unor construcţii din piatră (Fig. 1 b, c). La distanţa de 67 m şi respectiv 82 m de zidul de est, s-au scos la iveală doi pereţi paraleli, ambii din piatră nefasonată, groşi de 0,70 m, orientaţi pe direcţia nord-sud, aproape paraleli cu latura lungă a castrului. Ambii străbat porţiunea de 15 m fără să facă nici o deviere ori joncţiune cu alte ziduri. Prin efectuarea a patru casete în spaţiul cuprins între zidurile amintite şi latura estică a fortificaţiei — în care nu s-a dat peste construcţii —, s-a stabilit că nivelul antic de călcare, contemporan fazei castrului de piatră se compune cel puţin pentru segmentul cercetat, dintr-un strat de 15—20 cm de pietriş mărunt de rîu aşezat pe o vatră de fragmente de piatră trasate în sol.

La 128 m de zidul estic al cetăţii a ieşit la suprafaţă o clădire orientată cu latura lungă paralelă cu latura de sud a castrului (Fig. 1, c). Construcţia, cu pereţii exteriori de 0,90 m grosime, iniţial avea mai multe

[15] C. Daicoviciu, *op. cit.*, p. 10, fig. 5.

încăperi, dar nu s-au păstrat decît două camere ale aripei de sud. Una din odăi, cea dinspre vest era prevăzută cu hypocaust (Fig. 12), pe cînd cea de răsărit avea paviment de *cocciopesto*. Din interiorul ei s-au recuperat cărămizi ștampilate, un altar cu inscripție, cinci monede de argint și bronz, ceramică, un deget în mărime naturală a unei statui de bronz, zale, cuie ș.a. Dintre monede cea mai veche e un denar de la Traianus, urmat de un altul, de la Marcus Aurelius (relativ uzat). Piesele de bronz sînt de la Commodus, Antoninus Pius și Marcia Otacilia. Cărămizile, mai multe fragmente, poartă aceeași ștampilă scrisă cu litere inversate (Fig. 4 b, c). Rîndul de sus înscrie numele Legiunii a XIII-a Gemina, iar cel inferior antroponimul Aurelius Mommo. Și acest meșter cărămidar asemenea lui Iulius Deiotarus, e atestat cu acest prilej pentru prima oară la Micia[16].

Micul altar de gresie nisipoasă, e dedicat Minervei și Geniului Cohortei a II-a Flavia Comagenorum de către intendentul militar Ianuarius[17].

Castrul de pămînt

Atît cercetările întreprinse în campania de săpături a anilor 1929—1930, cît și cea din 1967—1968 au demonstrat că anterior castrului de piatră a existat unul de pămînt.

Secțiunea executată în 1929—1930 perpendicular pe latura de nord a arătat că în acel loc a existat un alt castru mai vechi, apărat de un șanț și val de pămînt, fără a se putea preciza cu acel prilej și dimensiunile lui față de cel de piatră.

Cele trei secțiuni efectuate în anii 1967—1968, indică în mod absolut același fenomen și în aceste puncte: prezența unei fortificații mai vechi, șanț și val de pămînt. Profilele secțiunilor mai noi (Fig. 2—3), ca și cel al secțiunii mai vechi[18], indică aproape cu fidelitate aceleași aspecte atît în ce privește castrul de pămînt, cît și lucrările exterioare de apărare ale celui de piatră.

Secțiuni recente au avut, așa dar, nu numai meritul de a confirma încă o dată existența și natura castrului din prima perioadă, dar și acela, mai ales, de a preciza că vechiul castru de pămînt a avut aceleași dimensiuni — aproape neobișnuit de mari — ale lagărului ulterior construit în piatră; acesta din urmă suprapunîndu-se celui de pămînt.

Cu privire la aspectul valului din prima fază nu posedăm date mai de amănunt. Ceea ce este clar dovedit prin secțiunile făcute, e că acest val avea în față un șanț (observat în afara zidului de piatră) dar astupat și nemaifiind folosit în această fază a lagărului.

Observații cu privire la datele de construcție

Pe lîngă alte probleme legate de castrul de la Micia, care își așteaptă o dezlegare sigură și completă, este și aceea a fixării datelor de construire a acestuia.

---

[16] L. Mărghitan, *op. cit.*, *loc. cit.*

[17] Oct. Floca, *Monumente epigrafice și sculpturale la Micia*, în *Acta Musei Napocensis*, V, Cluj, 1969, p. 114.

[18] C. Daicoviciu, *op. cit.*, planșa I.

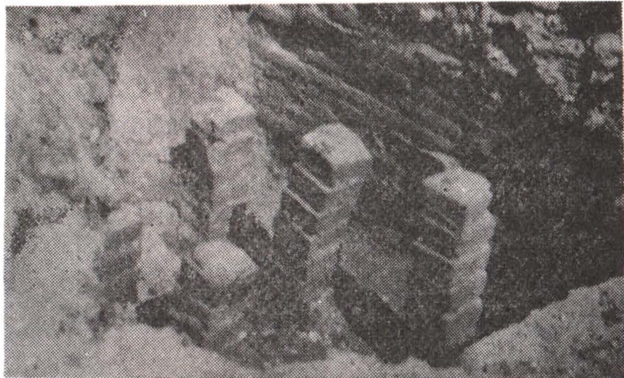

FIG. 12. HYPOCAUSTUM LA O CLĂDIRE DIN INTERIORUL CASTRULUI

În stadiul actual al cercetărilor, nu dispunem încă de nici un argument arheologic sau epigrafic care să acorde un răspuns direct, limitativ în timp, în această problemă. În tot cazul ceea ce este sigur e că atît castrul de pămînt cît şi cel de piatră au luat fiinţă în cursul secolului al doilea e.n. Astfel, castrul de pămînt a putut fi construit îndată după, sau în timpul războaielor de cucerire a Daciei de către romani, nedepăşind în nici un caz primii ani ai domniei împăratului Hadrian[19].

Cu privire la castrul de piatră este sigur că ridicarea lui nu depăşeşte nici el limitele secolului al II-lea. Menţionăm în această privinţă două din ipotezele elaborate. Acad. C. Daicoviciu (loc. cit.) consideră că lagărul de piatră a fost ridicat în timpul lui *Antoninus Pius*, în timp ce M. Macrea înclină ipotetic să-l atribuie perioadei împăratului Caracalla, cînd spune: „Data construirii castrului de la Micia şi a celorlalte castre de pe graniţa de vest a Daciei, pînă la Porolissum, nu este cunoscută mai de aproape. S-a presupus că atît cel de la Micia cît şi cel de la Bologa ar fi fost ridicate pe timpul lui Antoninus Pius. Acum, însă, cînd ştim că la Porolissum castrul de piatră se ridică abia pe timpul lui Caracalla, această ipoteză a devenit mai puţin sigură, neputînd exclude posibilitatea ca unele din castrele de pe frontiera de vest a Daciei să fi fost reclădite în piatră mai tîrziu, poate chiar în timpul lui Caracalla"[20].

În ce ne priveşte — şi avînd în vedere dezvoltarea rapidă a localităţii din jurul castrului, identificarea unor construcţii importante cu caracter militar, ca deosebit de vastele *thermae*, amfiteatrul etc., cît şi circulaţia monetară — datarea propusă de C. Daicoviciu, acceptată şi de alţi arheologi, este cea pe care ne-o însuşim şi considerăm că sînt puţine şanse ca descoperiri ulterioare să o poată modifica. S-ar putea constata eventual unele intervenţii ulterioare, de reparaţii, şi, poate, unele edificări de construcţii interioare realizate în funcţie de necesităţile de moment. Asemenea intervenţii ne par fireşti la o fortificaţie cu o funcţionare îndelungată, cum a fost castrul de la Micia.

---

19 Idem. p. 24.

20 M. Macrea, *Apărarea graniţei de vest şi nord-est a Daciei pe timpul lui Caracalla*, în *Studii şi cercetări de istorie veche*, VIII, 1—4, 1957, p. 238.

NOUVELLES CONSIDÉRATIONS SUR LE CASTRUM ROMAIN DE MICIA

RÉSUMÉ

Le castrum de Micia représentait un objectif militaire d'importance parmi les fortifications constituant le système défensif occidental de la Dacie romaine, dont la mission stratégique était de barrer et de défendre la voie de pénétration vers le coeur de la province qu'était la vallée du Mureş et d'assurer la garde de la région aurifère des Monts Apuseni.

Située dans la vallée du Mureş, la fortification a connu deux phases successives de construction: un castrum de terre d'abord, un castrum de pierre ensuite. Ce dernier présente la forme rectangulaire habituelle pour ce genre de constructions, avec des côtés de 360×180 m.

Les fouilles des années 1966—1968 ont mis au jour les éléments du système extérieur de défense, la porte d'entrée sud, la muraille du côté sud et la tour d'angle sud-ouest de la forteresse. On a pu établir que la porte était flanquée de deux tours rectangulaires bâties en „opus incertum" et „opus quadratum", mesurant 6×4 m extérieurement, et que l'ouverture de la porte était divisée en deux par un mur médian parallèle aux tours.

Trois sections, pratiquées deux sur le côté est et la troisième sur le côté sud, ont mis au jour les ouvrages extérieurs de défense, formés d'un fossé de 18 m de largeur et de 4,5 m de profondeur. Une section creusée à l'intérieur a mis au jour une série de constructions de pierre, dont il reviendra aux recherches ultérieures d'élucider les dimensions et la destination.

Quant à l'inventaire mobilier, il consiste en deux inscriptions, un autel anépigraphe, des monnaies, des briques estampillées, de la céramique romaine associée à de la poterie dace, etc.

Les résultats des fouilles confirment les conclusions formulées en 1929—1930 par le prof. C. Daicoviciu, fournissant de nouveaux éléments à la connaissance de cet objectif archéologique élevé sur le territoire de la province de Dacie.